

DOI: <https://doi.org/10.54937/ssf.2026.25.4.32-43>

Hudobné vzdelávanie na Slovensku po roku 1989 so zameraním na základné školy a základné umelecké školy

Music education in Slovakia after 1989, with a focus on primary general schools and primary art schools

Martina Krušinská, Mária Strenáčiková

Abstract

The paper provides a comprehensive overview of music education in the Slovak Republic, focusing on music education in primary general schools as well as on specialized professional training provided by primary art schools. The study situates music education within the broader framework of the Slovak educational system and traces its historical development from early church-based instruction to contemporary curricular frameworks shaped by national and international reforms. Particular attention is paid to key milestones in music education policy, including the transformations after 1989. The text analyzes current practice in music education in terms of curricular objectives, time allocation, teacher training, didactic resources, and assessment methods.

Keywords: Primary general school. Primary art school. Music education. Music training. Curriculum.

Úvod

Hudobné vzdelávanie na Slovensku predstavuje systém všeobecného a špecializovaného umeleckého vzdelávania, ktorý nadväzuje na bohatú historickú tradíciu a zároveň reaguje na súčasné spoločenské a kurikulárne zmeny. Príspevok približuje vývoj hudobného vzdelávania od jeho historických koreňov až po aktuálnu podobu v základných školách a základných umeleckých školách. Pozornosť venuje organizácii vyučovania, kurikulu, príprave učiteľov, hodnoteniu i súčasným trendom a výzvam. Zároveň poukazuje na silné stránky slovenského systému hudobného vzdelávania, ako aj na oblasti, ktoré si vyžadujú ďalší rozvoj a systémovú podporu

I Systém vzdelávania

Súčasný vzdelávací systém Slovenskej republiky je rozdelený na dva hlavné celky: regionálne školstvo a vysoké školstvo. Systém regionálneho školstva na Slovensku tvoria: materské školy, základné školy, stredné školy, špeciálne školy pre zdravotne znevýhodnené deti, základné umelecké školy.

V Slovenskej republike je povinná školská dochádzka desaťročná. Základnú štruktúru výchovno-vzdelávacieho systému tvorí: raná výchova od 6 mesiacov do 3 rokov (detské jasle); ISCED 0 od 3 do 6 rokov (povinný nástup do materskej školy v 5 rokoch); ISCED 1 predstavuje 1. – 4. ročník základnej školy; ISCED 2 reprezentuje 5. – 9. ročník základnej školy (od školského roku 2026/2027 je platný nový model: ISCED 1 predstavuje 1. – 5. ročník základnej školy; ISCED 2 zastupuje 6. – 9. ročník základnej školy); v ISCED 3, 4 všeobecné a odborné stredné vzdelávanie (konzervatórium); ISCED 6 – 8 vysoké školy (s hudobnou špecializáciou); systém ďalšieho vzdelávania. Špecializované neformálne vzdelávanie poskytujú základné umelecké školy.

V predloženom obraze hudobno-vzdelávacieho systému na Slovensku sa zameriame na hudobnú výchovu v základných školách (M. Krušinská) a hudobné vzdelávanie v základných umeleckých školách (M. Strenáčiková) s odkazmi aj k ďalším stupňom vzdelávania.

II Od minulosti k súčasnému vzdelávaniu

Až do 18. storočia sa hudobné vzdelávanie na Slovensku viazalo na cirkevné školstvo a súkromnú sféru. Obdobie osvietenstva však prinieslo záujem o vzdelanie a veľkú reformu spojenú s menom panovníčky Márie Terézie z rodu Habsburgovcov. Vychádzala z nového školského poriadku *Ratio Educationis* (1777), v ktorej panovníčka o. i. navrhovala povinnú školskú dochádzku a opísala jednotnú školskú sústavu, kde medzi predmetmi figurovala aj Hudba. V tomto období vznikli prvé hudobné školy, v ktorých vyučoval učiteľ hudby magister musicae.

19. storočie poznačili boje o národné obrozenie, ktoré v oblasti hudby sprevádzala národná a vlastenecká pieseň a bohatá činnosť spevokolov. V druhej polovici 19. storočia sa hudba (spev, hra na klavíri, hra na husliach, náuka o harmónii) učila na troch slovenských gymnáziách, no ešte viac sa rozvíjala na maďarských gymnáziách. Samostatný hudobný ústav pre výchovu organistov vznikol v Banskej Štiavnici (1820), kde sa vyučoval spev a klavír, na novozaloženom učiteľskom ústave na Spiši sa vyučoval figurálny spev, gregoriánsky chorál, hra na organe, husliach, hra generálbasu.

20. storočie sa na Slovensku nieslo v znamení vojen, socializmu a revolúcie. Po založení Československej republiky (1919) začali vznikať verejné hudobné školy. Významným medzníkom bolo založenie Hudobnej

a dramatickej školy pre Slovensko, ktorá poskytovala odborné hudobné vzdelanie a neskôr sa pretransformovala na Štátne konzervatórium.

Hudobné vzdelávanie zaznamenalo rozmach po druhej svetovej vojne. Hudobná výchova sa zaviedla na všeobecných školách ako povinný predmet. Rozmach zaznamenali aj základné hudobné školy, dnes základné umelecké školy.

V 70. rokoch 20. storočia bola vytvorená celoštátna koncepcia hudobnej výchovy pre základné školy, ktorá preferovala činnostný a múzický charakter hudobnej výchovy. Zdôrazňovala sústavu hudobných činností: spev, hra na hudobnom nástroji, počúvanie hudby a hudobno-pohybové činnosti, v ktorej sa poznatky vyvodzujú zo znejúcej hudobnej skladby.

V 80. rokoch vznikol model základnej školy s rozšírenou hudobnou výchovou s dôrazom na spev a hru na zobcovej flaute, ako aj komplex ďalších činností v hudobno-dramatických projektoch žiakov.

Vývoj po roku 1989

Rapidne zmeny v spoločnosti aj v školstve priniesol politický prevrat tzv. Nežná revolúcia v roku 1989. Od 90. rokov sa stratégie ďalšieho rozvoja hudobného vzdelávania riešia v medzinárodnom kontexte. Slovensko spolupracuje so zahraničnými organizáciami (EAS, EMCY, EMU, EPTA, ESTA, IGPE, ISME, IOSFS). Tieto iniciatívy zastrešuje Asociácia učiteľov hudby Slovenska. Problémy realizácie hudobného vzdelávania sa riešia na národných a medzinárodných sympóziách, konferenciách, seminároch, kurzoch. Medzi najdôležitejšie zmeny na Slovensku po roku 1989 patria (Medňanská, 2001; Langsteinová, 2002; Krušinská, & Zeleiová, 2006):

- inovovanie učebných osnov hudobnej výchovy v základných školách zdôrazňujúcich koncept znejúcej hudby a vlastnej aktivity žiaka na princípe múzickej výchovy (päť základných hudobných činností),
- vznik nových učebníc hudobnej výchovy pre 1. – 9. ročník v základných školách integrujúcich relatívnu solmizáciu s fonogestikou, ako aj hudobno-dramatické činnosti,
- rozvíjanie nových foriem, metód a koncepcií a ich empirické a experimentálne skúmanie (škola M. Montessori, rozšírené vyučovanie hudobnej výchovy, rozšírené vyučovanie regionálnej výchovy, Yamaha hudobná škola a iné),
- možnosť ďalšieho kontaktu detí a mládeže s hudbou v rámci centier voľného času a stredísk záujmovej činnosti pri základných školách,
- vyučovanie hudobnej teórie v základnej umeleckej škole formou tvorivých dielní a hudobno-výchovných projektov,
- vznik súkromných a cirkevných základných umeleckých škôl, konzervatórií a cirkevnej hudby na vysokých školách,

- vznik spojených škôl organizačne spájajúcich základné a základné umelecké školy,
- vznik učiteľských študijných programov prepájajúcich hudobnú výchovu so špecializáciou na spev alebo hru na hudobnom nástroji a iné,
- rozvíjanie systému ďalšieho vzdelávania.

Ďalšia zásadná zmena na Slovensku prichádza so školskou reformou v roku 2008 (jej inovácia v roku 2015), ktorá nastoľuje dvojúrovňový model vzdelávania (štátny a školský vzdelávací program) a stupne vzdelávania podľa klasifikácie ISCED. Reforma sa týka materských škôl, základných škôl (aj základných umeleckých škôl), stredných škôl (aj konzervatórií). Posledná reforma základného školstva 2023 v súčasnosti prebieha v rámci pilotného overovania, s platnosťou pre všetky základné školy je záväzná od školského roku 2026/2027 (v texte nižšie). Táto reforma sa netýka umeleckých základných škôl.

III Hudobná výchova v základných školách

Časová dotácia

Hudobní pedagógovia neustále zápasia o dôstojnosť postavenia predmetu vo všeobecnovzdelávacom systéme, ako aj zastúpenie predmetu aspoň jednou hodinou týždenne vo všetkých ročníkoch. V súčasnosti je hudobná výchova povinný samostatný predmet v rámci vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra (patrí sem aj výtvarná výchova). V štátnom kurikule 2023 má dotáciu jedna hodina týždenne v primárnom vzdelávaní v 1. – 5. ročníku a jedna hodina týždenne v nižšom sekundárnom vzdelávaní v 6. – 8. ročníku (v 9. ročníku predmet absentuje).

Hudobná výchova je tiež povinný predmet v aktuálne platnom štátnom kurikule 2016 pre predprimárne vzdelávanie. Nie je tu však presne vymedzený čas dotácie. Hudba má v materskej škole sprevádzať dieťa počas celého dňa v komplexe vyššie menovaných hudobných činností.

Na všeobecných stredných školách (gymnáziá) predmet hudobná výchova neexistuje, čiastočne sa vyučuje v integrácii s inými umeniami pod názvom Umenie a kultúra (voliteľný maturitný predmet).

Učitelia hudby

Príprava učiteľov predprimárneho, primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania prebieha na vysokých školách v študijnom odbore Teacher Training and Education Science. Študenti študujúci študijný program Predškolská a elementárna pedagogika (Bc. 3 roky), po jeho absolvovaní môžu pôsobiť ako učitelia vzdelávania ISCED 0. Študenti študujúci Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie (+ Mgr. 2 roky), po jeho ukončení môžu pôsobiť ako učitelia ISCED 1. V rámci týchto študijných

programov patrí medzi povinné predmety aj hudba. Úroveň hudobných zručností absolventa tohto typu štúdia je v súčasnosti veľmi diskutovaná, nakoľko sú zručnosti študentov veľmi rôznorodé. Príčinou je nesystémovosť hudobného vzdelávania vo vyššom sekundárnom stupni, ako aj absencia talentových hudobných skúšok pred prijatím na vysokú školu. Ak študenti chcú, môžu na vysokej škole absolvovať kurz, ktorý ponúka rozširujúce štúdium hudby. V rámci štátnic vykonávajú študenti skúšku v teórii hudobnej výchovy. Praktické zručnosti v speve, v hre na nástroji a pedagogické kompetencie preukazujú počas štúdia.

Študenti študujúci študijný program Učiteľstvo hudobnej výchovy v kombinácii s iným predmetom alebo Učiteľstvo hudobného umenia so zameraním na hudobný nástroj/spev (Bc. 3 roky + Mgr. 2 roky), môžu pôsobiť ako učitelia ISCED 2 a 3. Pri uchádzaní sa o tento typ štúdia absolvujú talentové skúšky. Úroveň hudobných zručností obzvlášť absolventov učiteľstva hudobného umenia je veľmi dobrá, títo však neskôr uprednostňujú pôsobenie na základných umeleckých školách.

Zdroje k vyučovaniu

Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie 2023 je záväzný dokument pre všetky základné školy. Všetky ďalšie dokumenty (prílohy) aj v garancii ministerstva školstva sa prijímajú ako odporúčacie materiály (teda nie povinné). V súčasnosti si môžu školy vybrať z viacerých možností sérií učebníc hudobnej výchovy, inovovaných aj úplne nových, s garanciou ministerstva školstva. Uvedený materiál dopĺňajú pracovné interaktívne koncipované zošity, zbierky hudobno-edukačných aktivít, ako aj metodické príručky.

Z ponúknutých sérií učebníc chceme vyzdvihnúť sériu učebníc autorov E. Langsteinová – B. Felix pre 2. – 7. ročník, ktoré sú koncipované aj pre model školy s rozšírenou hudobnou výchovou. Vznikli tiež nové učebnice hudobnej výchovy pre 5. – 8. ročník v autorstve P. Brezina – R. Bönde, J. Hudáková – L. Kaščáková. Mnohé zdroje využívajú odkazy na koncertné predvedenia či autorské nahrávky, aj formou QR kódov, vďaka ktorým môže učiteľ priniesť kvalitnú hudbu cez interaktívne tabule priamo do triedy. Vo väčšine základných škôl chýbajú špecializované miestnosti pre vyučovanie hudobnej výchovy.

Kurikulum hudobnej výchovy

Štátny vzdelávací program 2023 definuje východiská vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra (hudobnej a výtvarnej výchovy) nasledovne: *„Vzdelávacia oblasť poskytuje možnosti na spoznávanie sveta cez univerzálne formy ľudského vyjadrovania. Rozvíja osobnosť žiaka vo všetkých základných oblastiach – kognitívnej, afektívnej a psychomotorickej. Umožňuje prepájanie rôznorodých poznatkov vzdelávania, pričom ich*

vnútorne ukotvuje prostredníctvom osobnej skúsenosti z tvorivej činnosti a podnetov z oblasti umenia a kultúry. Významným špecifikom vzdelávacej oblasti je činnostný prístup vytvárajúci priestor na uplatnenie vlastného videnia sveta, pričom sprostredkúva zážitok a umožňuje jeho zdieľanie. Tým sa vytvára priestor pre utváranie vlastnej identity, ako aj vnímanie a oceňovanie rozmanitosti okolo seba...”

Ciele predmetu hudobná výchova sú (ŠVP 2023):

- Slobodne prejavovať a uplatňovať umeleckú a hudobnú gramotnosť pri naplňovaní osobných kultúrnych potrieb a životných cieľov.
- Uplatňovať základné hudobné spôsobilosti v oblasti spevu, hry na hudobných nástrojoch, počúvania hudby, hudobno-pohybového, hudobno-dramatického, verbálneho a vizuálneho vyjadrovania a spájania hudby rôznymi spôsobmi a prezentáciami.
- Orientovať sa v hudobnej kultúre minulosti i v jej súčasných podobách, vo svetovej aj slovenskej hudobnej kultúre, hudobnej kultúre etník, národností, malých i veľkých sociálnych skupín.
- Komunikovať a hodnotiť rôznorodé hudobné obsahy, využívať ich aj pri vyhodnocovaní hudobných informácií v rôznych životných situáciách.
- Hodnotiť, oceňovať a chrániť národné hudobné dedičstvo aj rôzne podoby svetovej kultúry ako súčasť vlastnej kultúrnej identity.
- Interpretovať a aplikovať hudobné pojmy, javy a vzťahy z oblasti teórie hudby aj histórie, ktoré vychádzajú zo znejúcej recipovanej aj produkovanej hudby.
- Zodpovedne a bezpečne využívať digitálne technológie a médiá na umeleckú a estetickú hudobnú komunikáciu.
- Byť tvorivý, kooperovať, byť empatický, schopný sebareflexie aj zodpovedného konania pri tvorbe, prijímaní, vyjadrovaní a integrácii hudby vo vlastnej komunite aj širšej spoločnosti.

Kurikulum pre hudobnú výchovu zahŕňa komplex povinných hudobných komponentov (predtým hudobných činností): 1. spev, 2. hra na hudobnom nástroji, 3. počúvanie hudby, 4. hudobno-pohybové a 5. hudobno-dramatické vyjadrenie. Každý uvedený komponent je analyzovaný v obsahovom a výkonovom štandarde v jednotlivých vzdelávacích cykloch, a to 1. v cykle vzdelávania 1. – 3. ročník, v 2. cykle vzdelávania 4. – 5. ročník (ISCED 1), v 3. cykle vzdelávania 6. – 9. ročník (ISCED 2).

Pôvodne výkonové štandardy v Štátnom vzdelávacom programe (2008) pre každý rok štúdia sa týmto definujú za každý cyklus vzdelávania, čím sa umožňuje väčšia miera slobody práce s učebným obsahom. V programe sa posilnila vokálna intonácia a hra na elementárnych hudobných nástrojoch s určitou výškou tónu, ako aj muzicírovanie

v skupine. Celkovo možno povedať, že sa v obsahu hudobnej výchovy zdôraznila potreba vlastného vyjadrenia žiaka, a to vo všetkých povinných komponentoch. Štátny vzdelávací program 2023 v slovenskej histórii doteraz najzásadnejšie integruje princíp inkluzívneho vzdelávania.

Hodnotenie

Na základných školách sa hodnotenie výchovných predmetov, akou je hudobná výchova, riadi smernicami ministerstva školstva. Rozhodnutie o forme hodnotenia – klasifikáciou, slovne, alebo kombináciou oboch, – je často určené školským vzdelávacím programom a vnútornými smernicami jednotlivých škôl. V prípade výchovných predmetov sa častejšie používa slovné hodnotenie v primárnom vzdelávaní. Na vysvedčení sa často udáva slovné označenie "absolvoval". V nižšom sekundárnom vzdelávaní sa častejšie používa klasifikovanie známku. Žiak je klasifikovaný známkou v rozpätí 5 stupňov 1 – 5 (1 je najlepšie). Učitelia výchovných predmetov majú určitú mieru slobody pri výbere hodnotenia najmä v rámci priebežného hodnotenia.

Aktuálne trendy

Vyučovanie hudobnej výchovy sa stále viac otvára inovatívnym vyučovacím formám a metódam vrátane princípu inklúzie. Od 90. rokov sa na Slovensku uskutočnili viaceré školské reformy, ktoré opakovane deklarovali činnostný a múzický charakter hudobnej výchovy. Učitelia môžu prehlbovať svoje kompetencie v rámci relatívne kvalitného systému kontinuálneho vzdelávania. Rastie počet a variabilita hudobno-pedagogických učebných zdrojov. K slabým miestam všeobecného hudobno-vzdelávacieho systému od predprimárneho po terciárny stupeň patrí:

- veľká rôznorodosť hudobných zručností učiteľov predprimárneho a primárneho vzdelávania,
- vysoké zastúpenie nekvalifikovaných učiteľov hudby v nižšom sekundárnom vzdelávaní,
- absencia hudobnej výchovy v 9. ročníku a samostatnej výchovy k hudbe v strednom všeobecno-vzdelávacom systéme,
- absencia špecializovaných miestností pre hudobnú výchovu v základných školách,
- oslabenie hudobno-pedagogického výskumu, vysoké školy bojujú s nedostatkom financií.

V rokoch 2018 – 2025 sa hudobno-pedagogická akademická obec venovala nasledovným (publikovaným) tematickým okruhom: hudobné vzdelávanie a informačné komunikačné technológie; tvorba hudobných softvérov pre hudobnú edukáciu; hudobné vzdelávanie v čase pandémie,

v dištančnej forme; osobnosti slovenskej hudobnej pedagogiky a výročia spoločností pre hudobnú výchovu; vybrané aspekty hudobnej didaktiky, integratívnej hudobnej pedagogiky, pedagogickej interpretácie hudobného diela, vokálnej pedagogiky; hudobná výchova v kontexte regionálnej výchova a ľudovej kultúry; hudobno-psychologické témy so zameraním na predškolský vek, inklúziu v škole; hudobné vzdelávanie na pedagogických fakultách; tvorba učebníc a metodík pre rôzne stupne vzdelávania v kontexte kurikulárnej reformy.

IV Hudobné vzdelávanie v základných umeleckých školách

Odborné hudobné vzdelávanie sa realizuje na základných umeleckých školách, na konzervatóriách a na vysokých školách s hudobným zameraním.

Základné umelecké školy prijímajú žiakov od detského veku (oficiálne od 5 rokov) až po dospelosť. Navštevujú ich žiaci väčšinou v popoludňajších hodinách, po skončení povinného vyučovania v škole. Tieto školy poskytujú vzdelanie v oblasti interpretačného umenia – v hre na strunových, klávesových, dychových, bicích nástrojoch, v sólovom a zborovom speve, v komornej a orchestrálnej hre a v dirigovaní. Poskytujú žiakom možnosť pripraviť sa na štúdium na konzervatóriu alebo na iných stredných školách, kde sa vyučuje hudba, resp. na vysokoškolské štúdium umeleckého a umelecko-pedagogického zamerania. Rovnako sú určené pre budúcich amatérskych umelcov, aby boli schopní hrať na nástrojoch, spievať, tvoriť a uvedomelo vnímať umenie. Štúdium má niekoľko stupňov:

- Prípravné štúdium – má najviac dva ročníky a je určené pre nadané deti ešte pred nástupom do základnej školy a pre žiakov prvého stupňa ZŠ.
- Základné štúdium – tvoria ho dva stupne: prvý má najviac 9 ročníkov a druhý 4 ročníky.
- Rozšírené štúdium – je určené pre mimoriadne talentovaných žiakov, ktorí majú nadpriemerné umelecké schopnosti.
- Skrátené štúdium – pripravuje žiakov na prijímacie skúšky na stredné školy, konzervatóriá a vysoké školy.
- Štúdium pre dospelých – má najviac 4 ročníky.

Jednotlivé predmety vyučujú vzdelaní pedagógovia – absolventi konzervatórií alebo vysokých škôl s interpretačným zameraním, ktorí si doplnili vzdelanie o Doplnujúce pedagogické štúdium. Cieľom vzdelávania na ZUŠ je podľa štátneho vzdelávacieho programu pre ZUŠ (2016) profil žiaka, ktorý:

- je schopný na primeranej úrovni interpretovať a tvoriť umelecké diela,
- sa dokáže orientovať v rôznych druhoch umenia a dokázali prijímať umenie,

- vie aplikovať nadobudnuté umelecké kompetencie v praxi,
- preukazuje schopnosť komunikovať v umeleckej oblasti,
- vie získať a správne pracovať s informáciami v oblasti umeleckej inštrumentálnej interpretácie a v oblasti medzipredmetových vzťahov,
- je schopný analyzovať a tvorivo riešiť problémy vo vyučovacom procese.

Absolvent by mal byť pripravený na celoživotné vzdelávanie a rozširovanie svojich odborných vedomostí a zručností v umeleckej oblasti, vedieť samostatne cvičiť, vybrať si a naštudovať umelecké diela, mal by ovládať hru na hudobnom nástroji/spievať tak, aby mohol aktívne pôsobiť v hudobných zoskupeniach ako interpret sólových partov i ako sprievodný hráč, mal by poznať technické, výrazové a vyjadrovacie prostriedky hudby, mať zodpovedajúce vedomosti z hudobnej teórie a dejín hudby, poznať historické a estetické zákonitosti umenia a interpretovať diela v súlade s nimi.

Kurikulum hudobného vzdelávania

Na základnej umeleckej škole je ťažisko predovšetkým na individuálnom, prípadne skupinovom praktickom vyučovaní (hra na nástroji, komorná hra, hra v súbore a pod.). Žiak absolvuje vyučovanie v závislosti od svojej špecializácie a v závislosti od ročníka, priemerne 1,5 – 2,5 hodiny/týždeň v prvých 4 rokoch štúdia, a potom 2,5 hodiny do týždňa.

Obsah vyučovania je primárne orientovaný na interpretačné činnosti. Žiaci si osvojujú vyjadrovacie prostriedky hudobného umenia a techniku hry na nástroji alebo pri speve, zdokonaľujú si interpretačné zručnosti, rozvíjajú kreativitu. Učiteľ dbá na to, aby žiak rozlišoval charakter skladieb podľa obsahu, nálady, tempa a štýlového obdobia, rešpektoval hudobnú formu diela, jeho štruktúru a tvorivý zámer autora.

Okrem ťažiskových praktických hodín žiaci navštevujú aj teoretické vyučovanie, ktoré je kolektívne, a to v rozsahu 1 hodina/týždeň v prvých 4 rokoch, potom 1,5 hodiny/týždeň (okrem posledného ročníka).

Obsah vzdelávania teoretických predmetov tvoria predovšetkým základné poznatky z náuky o hudbe, dejín hudby, hudobných foriem a náuky o nástrojoch. Vyučovanie smeruje ku kultivovanému hudobno-interpretáčnemu prejavu, k rozvoju predstavivosti a tvorivosti žiakov.

Kompetencie žiakov sa periodicky hodnotia. Ich úroveň je podmienená aj vlastným samostatným cvičením v domácom prostredí, ktoré je nevyhnutnou súčasťou pravidelnej prípravy na vyučovanie. Žiak je hodnotený známku v rozpätí 4 stupňov 1 – 4 (1 je najlepšie). Štúdium sa ukončuje záverečnou skúškou z interpretačného výkonu a obhajoby záverečnej práce pred komisiou.

Aktuálne trendy

V súčasnosti čelí odborné hudobné vzdelávanie mnohým výzvam. Financovanie hudobných škôl je poddimenzované a mnohé z nich zápasia o „prežitie“. V oblasti vzdelávania sa čoraz väčší dôraz kladie na vlastné tempo učenia a zohľadňovanie individuálnych potrieb žiakov. Do vyučovania sú implementované nové digitálne technológie, učitelia využívajú nielen nahrávky hudobných diel, ale aj rôzne softvéry na vyučovanie teoretických predmetov.

Výrazné zmeny zaznamenávame v repertoári žiakov. Okrem klasických diel čoraz častejšie počuť filmovú hudbu, populárne piesne, dokonca jazz alebo improvizácie žiakov. Výrazné miesto v repertoári má autorská tvorba súčasných skladateľov.

K zmenám dochádza aj v oblasti medziodborovej spolupráce. Učitelia využívajú prepojenie rôznych predmetov a umeleckých oblastí a častejšie sa venujú tvorbe multimediálnych projektov, na ktorých spolupracujú žiaci hudobného, tanečného, výtvarného a literárno-dramatického odboru. Rovnako sa rozšírili aj možnosti medzinárodnej spolupráce. Vyučovanie je otvorené inklúzii a k hudobnému vzdelávaniu majú prístup aj deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a s rôznymi podpornými opatreniami.

V oblasti výskumu odborného hudobného vzdelávania má slovenská komunita vedcov značné medzery. Hudobno-pedagogický výskum je prevažne v rukách samotných pedagógov, ktorí bojujú s nedostatkom priestoru a financií, no napriek tomu aspoň sporadicky vystupujú na konferenciách, zúčastňujú sa na workshopoch a kurzoch, kde prednášajú a školia mladších kolegov. Hudobná pedagogika je v tomto smere orientovaná predovšetkým na možnosti rozvíjania tvorivosti pomocou hudobno-interpretačných činností, interpretačnú analýzu existujúcich diel z hľadiska ich sprístupňovania žiakom, inštruktívne aspekty kompozícií a metodické postupy v jednotlivých špecializáciách interpretácie.

Záver

V texte sme sa venovali štruktúre, kvalite a hlavným problémom hudobného vzdelávania na Slovensku so zameraním na hudobnú výchovu vo všeobecných základných školách a v špecializovanom hudobnom vzdelávaní základných umeleckých škôl. Najmä systém špecializovaného hudobného vzdelávania si na Slovensku naďalej udržiava vysokú úroveň kvality.

Medzi súčasné trendy v oboch oblastiach patria inovatívne vyučovacie prístupy, dôraz na inklúziu a rozvoj vlastného tvorivého hudobného prejavu žiakov. Tieto snahy sú však limitované nedostatočnou časovou dotáciou, rozdielmi v kvalifikácii učiteľov na základných školách a nedostatočným financovaním základných umeleckých škôl.

Hudba je oblasťou *sui generis*, vyžaduje si špecifické vzdelávacie prostredie. Na zachovanie jej dôstojného postavenia v širšom vzdelávacom systéme je nevyhnutné, aby odborníci na všetkých stupňoch a vo všetkých typoch hudobného vzdelávania spolupracovali na presadzovaní lepších riešení a zabezpečení kvalitného hudobného vzdelávania pre súčasné aj budúce generácie.

Bibliografia

- Gregor, V. a Sedlický, T. (1990). *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. Praha: Supraphon.
- Krušínská, M. a Zeleiová, G. J. (2006). Hudobná edukácia na Slovensku po roku 1989 so zameraním na základné školy a základné umelecké školy. In: *Musicologica Slovaca et Europa: Kultúra, vzdelávanie, médiá a hudba*, roč. XXV, s. 29–62. Bratislava: Slovenská akadémia vied.
- Langsteinová, E. (2002). Hudobná výchova na Slovensku – história, súčasnosť a perspektívy. In: *Slovenská hudba: revue pre hudobnú kultúru*, roč. XXVIII, s. 165–188.
- Medňanská, I. (2001). Úvahy o stratégii ďalšieho rozvoja vyučovania hudby na Slovensku. In: *Studia Art et Sport*, roč. I, s. 6–19.
- Múdra, D. (1993). *Dejiny hudobnej kultúry na Slovensku II: Klasicizmus*. Bratislava: Slovenský hudobný fond.
- Národný inštitút vzdelávania a mládeže. (2015). *Inovovaný štátny vzdelávací program pre základné umelecké školy* [online]. Bratislava: NIVaM, 2015. [cit. 2. februára 2026].
- Národný inštitút vzdelávania a mládeže. (2023). *Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie* [online]. Bratislava: NIVaM, 2023. [cit. 2. februára 2026].
- Rybář, R. a Múdra, D. (1984). *Dejiny hudobnej kultúry na Slovensku I: Stredovek, renesancia, barok*. Bratislava: Opus.
- Strenáčiková, M. (2016). *Pedagogika 1b*. 2. doplnené vyd. [Učebný materiál pre žiakov konzervatórií]. Bratislava: Vydavateľstvo Anna Hricová – Alisa Group.
- Strenáčiková, M. (2021). *50 otázok učiteľov základných umeleckých škôl a konzervatórií*. Bratislava: Equilibria, s.r.o.
- Štátny pedagogický ústav. (2008). *Štátny vzdelávací program základnej umeleckej školy: ISCED 1B – Primárne umelecké vzdelanie* [online]. Bratislava: ŠPÚ, 2008. [cit. 2. februára 2026].

PaedDr. Martina Krušinská, PhD.

Katedra hudby

Pedagogická fakulta, Katolícka univerzita v Ružomberku

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

martina.krusinska@ku.sk

Doc. PhDr. PaedDr. Mária Strenáčiková, PhD.

Katedra hudobno-teoretických a akademických predmetov

Fakulta múzických umení, Akadémia umení v Banskej Bystrici

Kollárova 22, 974 01 Banská Bystrica

maria.strenacikova1@aku.sk